

Jaromír K r š k o (Banská Bystrica)

ŽIVOTNÉ JUBILEUM PROFESORA PAVLA ODALOŠA

Začiatkom roka 2020 sa dožil významného životného jubilea vysokoškolský učiteľ a významný slovenský jazykovedec – profesor Pavol Odaloš.

Dr. h. c. prof. Pavol Odaloš, CSc., sa narodil 9. 1. 1960 v Banskej Bystrici. V rokoch 1979–1984 absolvoval štúdium slovenského jazyka a literatúry a občianskej náuky na vtedajšej samostatnej Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici. Po jeho úspešnom ukončení a krátkom „nelingvistickom“ pôsobení v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici a na Strednom odbornom učilišti poľnohospodárskom v Banskej Bystrici začal od roku 1987 pôsobiť ako odborný asistent na Katedre slovenského jazyka a literatúry PF v Banskej Bystrici.

Začiatok vedeckovýskumného pôsobenia jubilanta je úzko spojený s dvoma lingvistickými disciplínami – sociolingvistikou a onomastikou, ktorým sa venuje už takmer štyri desaťtky rokov. Poslanie onomastika začínal Pavol Odaloš naplňovať aktuálnym výskumom urbanonymie. Krátko po jeho nástupe na katedru došlo k významným spoločenským a politickým zmenám, ktoré výrazne zasiahli práve oblasť urbanoným. P. Odaloš sa tejto oblasti venoval niekoľko rokov a zachytával zmeny urbanoným nielen v Banskej Bystrici, ale pozornosť venoval aj urbanonymám ďalších slovenských miest. Svoje vnímanie potrebných zmien banskobystrických urbanoným aj prakticky realizoval ako člen názvoslovnej komisie pri MsÚ začiatkom deväťdesiatych rokov. V roku 1996 bol iniciátorom a jedným z hlavných organizátorov medzinárodného kolokvia *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti* (1996). Z oblasti urbanonymie môžeme spomenúť napríklad kapitolu *Dynamika premien urbanonymie* v kolektívnej monografii *Sociálny kontext onymie* (2006). Rané štúdiu boli venované predovšetkým zachyteniu dynamických zmien česko-slovenských urbanoným po páde komunistickej diktatúry. Tieto trendy opísal napr. v štúdiách *Vývinové tendencie názvov ulíc a námestí miest a obcí na Slovensku* (1993), *Vplyv pádu socializmu na názvy ulíc a námestí v Česko-Slovensku* (1995), *Slovenské názvy ulíc a námestí v procese spoločenských*

zmien 90. rokov (1997), *Morfologicko-slovotvorný pohľad na názvy slovenských ulíc* (1997), *Nominačný systém v urbanonymii* (2005), *Oficiálnosť a neoficiálnosť verzus paradigmatica urbanonymie* (2011). S doznievaním aktuálnosti modernej urbanonymie postupne prechádzal k ďalším onomastickým okruhom a témam, ponúkal nové teoretické riešenia a názory.

Začiatkom milénia postupne opustil problematiku urbanonymie a v centre jeho onomastického záujmu sa ocitla oblasť vlastných mien v literárnych dielach. Najbohatšie zastúpenie majú štúdie, v ktorých sa venoval problematike a funkciám literárnych mien v diele významného slovenského prozaika (a dlhoročného veľvyslanca v ČR) Ladislava Balleka. Po prvej štúdii – *Ballekova onymia* (2003), ktorá odznela na vedeckej konferencii venovanej tomuto spisovateľovi, sa P. Odaloš sústredil na analýzu literárnych mien celého literárneho diela L. Balleka. Výsledkom je publikovanie vyše desiatky štúdií, ktoré odzneli na domácich a zahraničných konferenciách a sú uverejnené vo vedeckých zborníkoch – napr. *Literárnyomá v Ballekovej próze Biely vrabec* (2003), *Literárnyomá v Ballekovom Pomocníkovi* (2006), *Literárnyomá druhého (palánskeho) obdobia tvorby Ladislava Balleka* (2012), *Literárnyomá v 3. období tvorby Ladislava Balleka* (2014) atď. Okrem diela L. Balleka venoval P. Odaloš pozornosť aj iným slovenským spisovateľom – F. Švantnerovi, M. Kukučínovi, Maximovi E. Matkinovi, P. Pišťankovi, E. Gombalovi, J. Tatárovi a ďalším. Viaceré štúdie mali všeobecno-teoretický charakter a P. Odaloš v nich postupne formuloval svoju teóriu literárnej onomastiky – *Status, funkcie a systémy literárnych vlastných mien* (2008), *Spoločenská determinácia literárnyom v slovenskom literárnom vývine* (2009), *Verbálna a modelová realizácia funkcií literárnyom* (2013). Syntézou vedeckého bádania P. Odaloša v oblasti literárnej onymie sa stala jeho monografia *Literárnyomá v slovenskej literatúre* (2012), v ktorej definuje ústredný termín svojej teórie – literárnyomá ako „vlastné mená literárneho priestoru v literárnych dielach, ktorých vznik je literárne podmienený existenciou individuálnej interpretácie sveta spisovateľom“ (s. 9).

V druhom decéniu sa už popri otázkach literárnyom ocitá v jeho pozornosti aj problematika tretej onomastickej oblasti – chrématonymie. Svoje dva príspevky z tejto oblasti prezentoval na onomastických konferenciách v Poľsku a na Slovensku – *Dynamika chrématonymie ako faktor dynamizácie onymie* (2011), *Modelovanie a modely chrématonyom* (2015). Práve metóda modelovanie, ako jedna z metód výskumu proprii, je v súčasnosti hlavnou náplňou vedeckého záujmu nášho jubilanta v oblasti chrématonyom. Na realizáciu výskumných zámerov výskumu modelov chrématonyom vznikol pod vedením P. Odaloša výskumný projekt agentúry VEGA č. 1/0040/19 *Synchrónne modelovanie a modely chrématonyom*.

Pri príležitosti významného životného jubilea prof. Pavla Odaloša mu prajeme predovšetkým dobré zdravie, neutíchajúci záujem o jazyk a jazykovedu, tvorivé zázemie v kolektíve prajných a rovnako nadšených kolegov a radosť z každého pracovného i osobného úspechu!